

Η Βασιλεία του Θεού κι η δημιουργία (Μκ 1,12 εξ.)

Ενότητα 3 : 3^ο μάθημα

Αικατερίνη Γ. Τσαλαμπούνη
Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Η Βασιλεία του Θεού κι η δημιουργία (Μκ 1,12 εξ.)

Αικατερίνη Γ. Τσαλαμπούνη, λέκτορας ΚΔ

Ευαγγέλια και οικολογικές αναγνώσεις (1)

- «Μία χριστιανική θεολογία της δημιουργίας έχει να διδαχθεί πολλά από την στάση σεβασμού του Ιησού απέναντι στο φυσικό κόσμο. Δεν υπάρχει τίποτε στην Καινή Διαθήκη που να ενθαρρύνει μία σπάταλη καταναλωτική κοινωνία που καταστρέφει τον φυσικό κόσμο και παράγει βουνά από μη-βιοδιασπώμενα σκουπίδια ... Οι μαθητές του Ιησού καλούνται να ζήσουν χωρίς να βαραίνουν τη γη ... ο Ιησούς επιδεικνύει μία οικειότητα και φιλία με διάφορα δημιουργήματα του Θεού και γνωρίζει τις διαδικασίες της φύσης. Δεν κινείται από την ανάγκη να κυριαρχήσει και να ελέγξει τον κόσμο της φύσης. Μάλλον έχει μία στάση εκτίμησης και στοχασμού προς τη δημιουργία ... Τα ευαγγέλια μας λένε ότι η φύση έπαιξε ένα σημαντικό ρόλο στη ζωή του Ιησού» (S. McDonagh, *The Greening of the Church*, Orbis, Maryknoll 1990, 158).

Ευαγγέλια και οικολογικές αναγνώσεις (2)

- Τονισμός του περιβάλλοντος στο οποίο έζησε ο Ιησούς -> η σχέση του Ιησού με την ύπαιθρο -> η σκέψη του κι η διδασκαλία του επηρεάζονται από το φυσικό περιβάλλον
- Οι συχνές αναφορές του Ιησού στη φύση μέσα στη διδασκαλία του (π.χ. οι εικόνες από τη φύση στις παραβολές)

- Μήπως προβάλλουμε στον Ιησού τις δικές μας ιδέες – ένα μοντέλο ζωής που ξεκινά από τις δικές μας σύγχρονες οικολογικές ανησυχίες;
- Πώς μπορούμε να εξηγήσουμε «δύσκολες» από οικολογικής απόψεως περικοπές των ευαγγελίων;

Ευαγγέλια και οικολογικές αναγνώσεις (3)

- Τα κείμενά μας παραμένουν ανθρωποκεντρικά, τουλάχιστον με μια πρώτη ματιά
- Λίγα κείμενα που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν σε ένα οικο-θεολογικό διάλογο: ο Ιησούς δεν κάνει λόγο τις περισσότερες φορές για το ρόλο του ανθρώπου μέσα στη δημιουργία ή για την ευθύνη που έχει ο άνθρωπος για αυτήν
- Ένα πιθανό πρίσμα ανάγνωσης με οικολογική σημασία: η εξαγγελία της Βασιλείας του Θεού (όχι ως απλά μελλοντική προσδοκία, αλλά ως επελαύνουσα και παρούσα πραγματικότητα με προοπτική πραγμάτωσης στο μέλλον)

Η Βασιλεία του Θεού ως ήδη παρούσα και ως εσχατολογική προοπτική

«Η Βασιλεία του Θεού είναι τόσο παρούσα όσο και μελλοντική. Η εποχή της εκπλήρωσης είναι ήδη παρούσα κι ο Σατανάς έχει ήδη νικηθεί. Λόγια του Ιησού σχετικά με την εκπλήρωση και την πάλη (τη σύγκρουση μεταξύ των δυνάμεων του Σατανά και του Θεού) εκφράζουν μία παρούσα εσχατολογία. Τα λόγια για την ανατολή της Βασιλείας έχουν σημασία για το παρόν. Δηλώνουν μέσα από παράδοξες εκφράσεις και εικόνες ότι ο καινούργιος κόσμος αρχίζει ήδη εδώ στον παλιό κόσμο. Ωστόσο, μόνο το μέλλον θα φέρει την πλήρη πραγμάτωση της Βασιλείας του Θεού».

(G. Theissen – A. Merz, *The Historical Jesus: A Comprehensive Guide*, SCM, London 1998, 275)

Βασιλεία του Θεού και οικολογία

- Το εσχατολογικό όραμα της Βασιλείας έχει ανθρωποκεντρική βάση, μπορεί, ωστόσο, να αποκτήσει οικολογικό ενδιαφέρον εάν:
- Κατανοηθεί μέσα στο συνεχές του παλαιού και του νέου
- Ερμηνευθεί με τη βοήθεια του προφητικού οράματος για το μεσσιανικό μέλλον

Τα ήδη εγκαινιαζόμενα έσχατα λειτουργούν ως το πλαίσιο μέσα στο οποίο μπορούν να ενταχθούν οι προφητικές εξαγγελίες για τα έσχατα -> τα έσχατα αρχίζουν να πραγματώνονται στο παρόν κι αυτό έχει ηθικές προεκτάσεις στη ζωή των μελών της Εκκλησίας – ταυτόχρονα παραμένουν προσδοκία για το μέλλον

Μκ 1, 12-13

Καὶ εὐθύς τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον

Καὶ ἦν ἐν τῇ ἐρήμῳ τεσσαράκοντα ἡμέρας πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ σατανᾶ, καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων, καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτόν.

Συνάφεια

Αμέσως μετὰ τὴν αφήγηση τοῦ βαπτίσματος

Το τελευταίον μέρος τοῦ 1,1-13 που λειτουργεῖ ὡς ὁ πρόλογος τοῦ κατὰ Μάρκον εὐαγγελίου (βλ., ὡστόσο, τὸ ρόλο τοῦ στ. 14)

Το προφητικό υπόβαθρο του Μκ 1, 1 εξ.

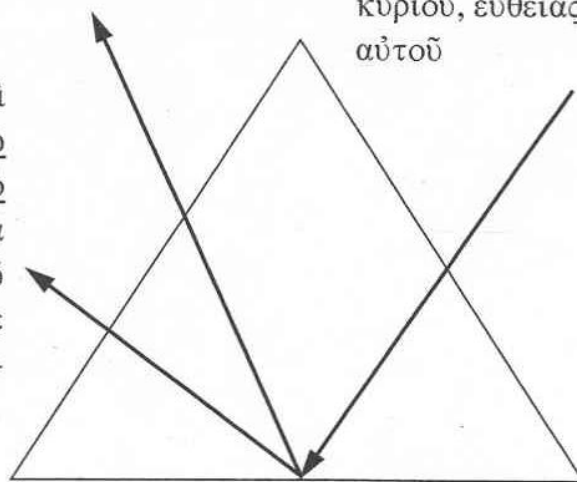
- Η ελλειπτική γραφή του συγγραφέα του κατά Μάρκον ευαγγελίου
- Ο ρόλος των συμβόλων και των παλαιοδιαθηκικών αναφορών – διακειμενικές συνδέσεις με τις προφητείες του Ησαΐα
- Περιορισμένη χρήση της γλώσσας της εκπλήρωσης –ελάχιστα κατά λέξη παραθέματα από την Παλαιά Διαθήκη
- Έμμεσες αναφορές στο παλαιοδιαθηκικό υλικό: ο Μκ θέλει να διαβάσει την ιστορία του Ιησού υπό το φως των βιβλίων του Ησαΐα, των Ψαλμών και της Γένεσης

Ένα παράδειγμα: Μκ 1,2-3

Malachi 3:1—ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστελλῶ τὸν ἄγγελόν μου καὶ ἐπιβλεψεται ὁδὸν πρὸ προσώπου μου καὶ ἐξαίφνης ἦξει εἰς τὸν ναὸν ἑαυτοῦ κυριὸς ὃν ὑμεῖς ζητεῖτε καὶ ὁ ἄγγελος τῆς διαθήκης ὃν ὑμεῖς θελετε ἰδοὺ ἔρχεται λέγει κυριὸς παντοκράτωρ

Exodus 23:20—καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστελλῶ τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου ἵνα φυλαξῇ σε ἐν τῇ ὁδῷ ὅπως εἰ-σαγάγῃ σε εἰς τὴν γῆν ἣν ἡτοιμάσα σοι

Mark 1:2-3—Καθὼς γεγραπται ἐν τῷ Ἡσαΐα τῷ προφητῇ, Ἴδοὺ ἀποστελλῶ τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευασεὶ τὴν ὁδὸν σου· φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· Ετοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τριβὺς αὐτοῦ

Isaiah 40:3—φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου εὐθείας ποιεῖτε τὰς τριβὺς τοῦ θεοῦ ἡμῶν

Μκ 1, 12-13: το θέμα της ερήμου

- Σύνδεση της ιστορίας των πειρασμών με εκείνη της βάπτισης: το Πνεύμα παρόν και στα δύο γεγονότα
- Η σημασία της ερήμου στην Παλαιά Διαθήκη
 - Συνδέεται με σημαντικά γεγονότα της ζωής του Ισραήλ
 - Τόπος μεγάλων προσδοκιών, ελπίδας
 - Τόπος συνάντησης με τον Γιαχβέ (βλ. την ιστορία του Ηλία)
 - Αμφίσημη ωστόσο σημασία: επίσης τόπος δοκιμασιών
 - Τόπος κατοικίας των δαιμόνων

Ησ 63, 8-10

«Αλήθεια είναι λαός μου αυτοί, είναι παιδιά μου που δε θ' απιστήσουν». Κι έτσι έγινες σωτήρας μας.

9 Μ' όλες τις θλίψεις μας εσύ θλιβόσουν, κι ο άγγελος της παρουσίας σου μας έσωσε· με την αγάπη σου και με την ευσπλαχνία σου πάντα εσύ μας λύτρωνες· μας σήκωσες, μας κράτησες στην αγκαλιά σου όλα τα χρόνια που περάσανε.

10 Εμείς όμως εξεγερθήκαμε και καταθλίψαμε το άγιο σου το Πνεύμα· έτσι κι εσύ μας έγινες εχθρός κι ο ίδιος μάς πολέμησες.

Μκ 1, 13: ἦν μετὰ τῶν θηρίων

- Τέσσερις ερμηνευτικές στάσεις:
 - Δεν έχει καμιά ιδιαίτερη σημασία η αναφορά – στοιχείο της ερήμου (όμως μέσα στο γενικότερο συμβολικό πλαίσιο του πρώτου κεφ. είναι μια απλή αναφορά χωρίς βαθύτερο περιεχόμενο;)
 - Σύμμαχοι του Σατανά (όμως: ο Ιησούς είναι με τα θηρία κι όχι ο Σατανάς)
 - Σύμβολο της απόλυτης εγκατάλειψης του Ιησού (όμως: μια τέτοια κατανόηση ακυρώνει τη σημασία της ερήμου)
 - Θετική εικόνα που συνδέεται με την αφήγηση της Γένεσης για τον Παράδεισο και την ταύτιση του Ιησού στο πρωτοχριστιανικό κήρυγμα με τον νέο Αδάμ

Μκ 1, 12-13: Παράδεισος (1)

- **Ησ 11, 6-9:** Τότε θα κάθεται ο λύκος παρέα με το αρνί, και θα κοιμάται ο πάνθηρας με το κατσίκι αντάμα. Το μοσχάκι και το λιονταρόπουλο θα βόσκουνε μαζί κι ένα μικρό παιδί θα τα οδηγάει. Η αγελάδα κι η αρκούδα την ίδια θα 'χουνε βοσκή και τα μικρά τους το ίδιο το λημέρι· το λιοντάρι θα τρέφεται καθώς το βόδι με άχυρο. Το βρέφος άφοβα θα παίζει στη φωλιά της έχιδνας, το νήπιο που μόλις αποκόπηκε από της μάνας του το γάλα θ' απλώνει το χεράκι του στις κόμπρας τη σπηλιά. Κανένας δε θα προξενεί στον άλλον βλάβη ούτε κακό πουθενά στ' όρος το άγιο του Θεού, γιατί η γνώση του Κυρίου τη χώρα θα σκεπάζει όπως σκεπάζουν τα νερά τη θάλασσα.
- **Ησ 65, 25:** Ο λύκος και το αρνί μαζί θα βόσκουνε και το λιοντάρι άχυρο θα τρώει καθώς το βόδι· το χώμα θα 'ναι του φιδιού η τροφή. Κανένας δεν θα προξενεί ζημιά ούτε κακό σ' όλο μου το βουνό το άγιο. Εγώ, ο Κύριος, το λέω».

Μκ 1, 12-13: Παράδεισος (2)

- Ο ρόλος των αγγέλων στην ιστορία του Αδάμ τονίζεται κυρίως στην ψευδεπίγραφη γραμματεία της εποχής της Καινής Διαθήκης:
 - *Βίος Αδάμ και Εύας* 33,3: η Εύα πλανήθηκε από τον Σατανά, όταν οι άγγελοι δεν ήταν κοντά της (βλ. ακόμη ο Αδάμ έκανε νηστεία και ζητούσε συγχώρηση 40 μέρες στις όχθες του Ιορδάνη, 17,3)
 - *Αποκάλυψη Μωυσέως* 29,14: όλοι οι άγγελοι και τα δημιουργήματα του Θεού περιέβαλαν τον Αδάμ ως τείχος γύρω του κλαίγοντας και προσευχόμενα στον Θεό για λογαριασμό του (βλ. ακόμη τη μεσιτεία των αγγέλων για λογαριασμό του Αδάμ, *Βίος Αδάμ & Εύας* 9,3)

Μκ 1, 12-13: νέος Αδάμ

- Τυπολογία Αδάμ / Χριστού όμοια με αυτήν του Παύλου στην προς Ρωμαίους (5, 14. 18)
- Διαφορετικά από τον Αδάμ ο Ιησούς αντιμετωπίζει τους πειρασμούς και νικά τον Σατανά
- Εδώ συνδυάζονται διάφορα παλαιοδιαθηκικά μοτίβα / παλαιοδ. αφηγήσεις: της δημιουργίας και της πτώσης, η ιστορία του Ισραήλ στην έρημο, η μεσσιανική προσδοκία για την αποκατάσταση της παραδείσιας ειρήνης

Μκ 1, 12-13: πιθανές οικολογικές προεκτάσεις

- Η εικόνα του Ιησού στην έρημο λειτουργεί προγραμματικά για το βιβλίο του Μκ αλλά και προληπτικά για το περιεχόμενο και την ποιότητα των εσχάτων
- Ο Ιησούς ως νέος Αδάμ το ανθρώπινο πρότυπο – πιθανές προεκτάσεις σε μία περιγραφή της νέας ποιότητας των σχέσεων ανθρώπου και κτίσης μέσα στο πλαίσιο της νέας πραγματικότητας της Βασιλείας
- Ένα βιβλικό σύμβολο επομένως για τη δυνατότητα του ανθρώπινου γένους να ζήσει αρμονικά με την υπόλοιπη δημιουργία

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Αικατερίνη Γ. Τσαλαμπούνη. «Οικολογική Ερμηνεία της Καινής Διαθήκης. 3^ο μάθημα». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.gr/courses/OCRS359/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Παπατζιλάκη Χριστίνα
Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2013-2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

